

toratelohim.org

נספח 4: השיער והזקן של המאמין

מצווה של אלוהים שהיא כה פשוטה, ומתעלמים ממנה לחלוטין

המצווה בויקרא י"ט:27

אין בכתבי הקודש הצדקה לכך שכמעט כל הזרמים הנוצריים מתעלמים ממצוות אלוהים שלפיה גברים צריכים לשמור על שיערם וזקנם כפי שה' מתאר.

אנחנו יודעים שכל היהודים בתקופת המקרא קיימו את המצווה הזאת בנאמנות וללא הפסקה, כפי שיהודים חרדים ממשיכים לקיים אותה גם כיום, אם כי בצירוף פרטים שאינם מקראיים, הנובעים מהבנה שגויה של הפסוק אצל הרבנים.

אין גם ספק שישוע, יחד עם כל שליחיו ותלמידיו, קיים בנאמנות את כל המצוות שבתורה, כולל האמור בויקרא י"ט:27:
"לֹא תַקִּפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֵת פְּאַת זְקָנֶךָ"

ההשפעה היוונית והרומית

הנוצרים הראשונים החלו לסטות מהמצווה בנוגע לשיער ולזקן, במידה רבה בשל השפעות תרבותיות במאות הראשונות לספירה.

מנהגים תרבותיים ופשרות

ככל שהנצרות התפשטה ברחבי העולם היווני והרומי, המצטרפים אליה הביאו איתם את מנהגיהם התרבותיים. הן ליוונים והן לרומאים היו נורמות של היגיינה וטיפוח שכללו גילוח וקיצוץ של השיער והזקן. מנהגים אלה החלו להשפיע על מנהגיהם של נוצרים מקרב בני העמים.

הנוצרים הראשונים הושפעו מהמראה של הרומאים והיוונים והחלו להתעלם מתורת אלוהים בנוגע לאופן שבו עליהם לשמור על שיערם וזקנם.

הכנסייה לא עמדה איתן

בשלב הזה היה על מנהיגי הכנסייה לעמוד איתן ולהדגיש את הצורך להישאר נאמנים לתורתם של הנביאים ושל ישוע, בלי קשר לערכים ולמנהגים התרבותיים.

אסור היה להם להתפשר על אף אחת ממצוות אלוהים. אולם חוסר הנחישות הזה עבר מדור לדור, וכך נוצר עם שיכולתו להישאר נאמן לתורת אלוהים נחלשה.

השארית שאלוהים שמר עליה

החולשה הזאת נמשכת עד היום, והכנסייה שאנחנו רואים כיום רחוקה מאוד מזו שישוע ייסד. הסיבה היחידה לכך שהיא ממשיכה להתקיים היא שכמו תמיד, אלוהים שמר על שארית:
"שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל־הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא־כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא־נָשַׁק לוֹ" (מלכים א' י"ט:18).

משמעות המצווה

תזכורת לציות

המצווה בנוגע לשיער ולזקן היא תזכורת מוחשית לציות של האדם ולהיבדלותו מהשפעות העולם. היא משקפת אורח חיים המוקדש לכיבוד הוראות אלוהים לפני נורמות תרבותיות או חברתיות.

אין בכתבי הקודש שום קטע המעיד שאלוהים ביטל את מצוותו בנוגע לשיער ולזקן. ישוע וכל תלמידיו שמרו על שיערם וזקנם בהתאם לתורה.

ישוע ושליחיו היו דוגמה לציות הזה, ודוגמתם צריכה לעורר במאמינים בימינו השראה לשוב ולקיים את המצווה הזאת, שלעיתים קרובות מתעלמים ממנה, כחלק מנאמנותם לתורתו הקדושה של אלוהים.

ישוע, זקנו ושיערו

ישוע כדוגמה המושלמת

ישוע המשיח נתן לנו בחייו את הדוגמה המושלמת לאופן שבו כל מי שמבקש חיי נצח צריך לחיות בעולם הזה. הוא המחיש את חשיבות הציות לכל מצוות האב, כולל המצווה הנוגעת לשיערם ולזקנם של ילדי אלוהים.

לדוגמתו יש חשיבות בשני היבטים מרכזיים: לבני דורו ולדורות הבאים של תלמידיו.

קריאת תיגר על מסורות הרבנים

בתקופתו של ישוע, דבקותו בתורה עמדה כנגד רבות מתורות הרבנים ששלטו בחיים היהודיים. תורות אלה נראו כנאמנות לתורה באופן קיצוני, אך למעשה היו במידה רבה מסורות אנושיות שנועדו להשאיר את האנשים "משועבדים" לאותן מסורות.

ציות טהור וללא רבב

בקיום התורה בנאמנות — כולל המצוות הנוגעות לזקנו ולשיערו — ישוע קרא תיגר על העיוותים האלה והציב דוגמה טהורה וללא רבב לציות לתורת אלוהים.

זקנו של ישוע בנבואה ובסבלו

חשיבות זקנו של ישוע מודגשת גם בנבואה ובסבלו. בנבואת ישעיהו על ייסורי המשיח, כעבד הסובל, אחד העינויים שישוע עבר היה משיכת זקנו ותלישתו: "גֵּוִי נָתַתִּי לְמַכִּים וּלְחָיַי לְמֹרְטִים פָּנַי לֹא הִסְתַּרְתִּי מִכְּלִמּוֹת וָרֹק" (ישעיהו נ׳:6).

הפרט הזה מדגיש לא רק את סבלו הגופני של ישוע, אלא גם את ציותו האיתן למצוות אלוהים, אפילו לנוכח ייסורים שלא ניתן להעלות על הדעת. דוגמתו נותרה תזכורת רבת עוצמה להולכים אחריו כיום לכבד את תורת אלוהים בכל תחומי החיים, בדיוק כפי שהוא עשה.

כיצד לקיים נכון את המצווה הנצחית הזאת

אורך השיער והזקן

גברים צריכים לשמור על שיערם וזקנם באורך שיבהיר שיש להם גם שיער וגם זקן, אפילו כשמביטים בהם מרחוק. לא ארוכים מדי ולא קצרים מדי; העיקר הוא שלא לקצץ את השיער או את הזקן קרוב מדי לעור.

אל תגלח את קווי המתאר הטבעיים

אסור לגלח את השיער ואת הזקן בקווי המתאר הטבעיים שלהם. זהו ההיבט המרכזי של המצווה, המתמקד במילה העברית פאה. היא אינה מתייחסת לאורכה של כל שערה, אלא לקצוות הטבעיים של השיער והזקן. לדוגמה, אותה מילה, פאה, משמשת בנוגע לקצוות של שדה: "וּבְקֻצְרְכֶם אֶת־קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לְקֻצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט" (ויקרא י״ט:9).

ברור שאין כאן התייחסות לאורך או לגובה של החיטה, או של כל צמח אחר, אלא לקצה השדה עצמו. אותה הבנה חלה גם על השיער והזקן.

עקרונות יסוד לקיום המצווה

1. **שמור על נראות השיער והזקן:** השיער והזקן צריכים להיות גלויים וניכרים לעין, ולשקף את ההבדלה שעליה ציווה אלוהים.
2. **שמור על הקצוות הטבעיים:** אל תגלח ואל תשנה את קווי המתאר הטבעיים של קו השיער והזקן.

באמצעות הקפדה על העקרונות האלה, גברים יכולים לקיים בנאמנות את ההוראה האלוהית הזאת בנוגע לשיערם ולזקנם, ולכבד את מצוותיו הנצחיות של אלוהים כפי שהתכוון.

טיעונים לא תקפים לאי ציות למצווה הזאת של אלוהים:

טיעון לא תקף: "רק מי שרוצה זקן צריך לצייית"

יש גברים, ובהם מנהיגים משיחיים, שטוענים שאינם צריכים לצייית למצווה הזאת משום שהם מגלחים את זקנם לחלוטין. לפי ההיגיון הלא הגיוני הזה, המצווה תחול רק אם אדם יבחר "שיהיה לו זקן". במילים אחרות, רק אם גבר ירצה לגדל זקן, או שיער, יהיה עליו לפעול לפי הוראות אלוהים.

הנימוק הנוח הזה אינו מופיע בטקסט המקודש. אין בו תנאי של "אם" או "במקרה ש", אלא רק הוראות ברורות לגבי האופן שבו יש לשמור על השיער והזקן. באמצעות אותו היגיון אפשר לפטור את עצמנו גם ממצוות אחרות, כמו השבת:

- "אני לא צריך לשמור את היום השביעי כי אני לא שומר שום יום", או
- "אני לא צריך לדאוג לגבי בשרים אסורים כי אני אף פעם לא שואל איזה סוג בשר יש בצלחת שלי."

גישה כזאת אינה משכנעת את אלוהים, שכן הוא רואה שהאדם אינו רואה בחוקיו מקור לעונג, אלא מטרד שהיה רוצה שלא יהיה קיים. הדבר עומד בניגוד מוחלט לגישתם של מחברי מזמורי תהלים: "הוֹרֵנִי יְהוָה דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ וְאֶצְּרֶנָּה עֵקֶב הֲבִינֵנִי וְאֶצְּרָה תוֹרָתֶךָ וְאֶשְׁמְרֶנָּה בְכָל־לֵב" (תהלים קי״ט:34-33).

טיעון לא תקף: "המצווה בנוגע לזקן ולשיער הייתה קשורה למנהגים הפגאניים של העמים השכנים"

לעיתים קרובות מפרשים בטעות את המצווה בנוגע לשיער ולזקן כקשורה לטקסים פגאניים הנוגעים למתים, רק מפני שהפסוקים הסמוכים באותו פרק מזכירים מנהגים שאלוהים אוסר. אולם כשבוחנים את ההקשר ואת המסורת היהודית, רואים שלפרשנות הזאת אין בסיס מוצק בכתבי הקודש.

המצווה הזאת היא הוראה ברורה בנוגע למראה החיצוני האישי, **ללא כל אזכור של מנהגים פגאניים הנוגעים למתים או של כל מנהג פגאני אחר.**

ההקשר הרחב של ויקרא י״ט

הפרק הזה בספר ויקרא מכיל מגוון רחב של חוקים הנוגעים להיבטים שונים של חיי היומיום ושל המוסר. אלה כוללים מצוות בנוגע לנושאים הבאים:

- איסור ניחוש וכישוף (ויקרא י״ט:26)
- איסור שריטות או קעקועים בגוף למען המתים (ויקרא י״ט:28)
- איסור זנות (ויקרא י״ט:29)
- יחס טוב לזרים (ויקרא י״ט:34-33)
- כיבוד הזקנים (ויקרא י״ט:32)
- שימוש במשקולות ובמידות הוגנות (ויקרא י״ט:36-35)
- איסור ערבוב סוגים שונים של זרעים (ויקרא י״ט:19)

כל אחד מהחוקים האלה משקף את דאגתו הספציפית של אלוהים לקדושה ולסדר בתוך עם ישראל. לכן חיוני לבחון כל מצווה בפני עצמה. אי אפשר פשוט לטעון שהמצווה שלא לקצץ את השיער והזקן קשורה למנהגים פגאניים רק מפני שפסוק 28 מזכיר שריטות בגוף למען המתים ופסוק 26 עוסק בכישוף.

אין תנאי במצווה

אין חריגים בכתבי הקודש

אף שיש בתנ"ך קטעים המקשרים בין גילוח השיער והזקן לבין אבל, בשום מקום בכתבי הקודש לא נאמר שגבר רשאי לגלח את שיערו וזקנו **כל עוד אינו עושה זאת כסימן לאבל**.

התנאי הזה במצווה הוא תוספת אנושית — ניסיון ליצור חריגים שאלוהים לא כלל בתורתו. פרשנות כזאת מוסיפה סעיפים שאינם בטקסט המקודש, וחושפת חיפוש אחר הצדקות **להימנע** מציות מלא.

שינוי המצוות הוא מרד

הגישה הזאת, של התאמת המצוות לנוחות האישית במקום לפעול לפי מה שצווה בבירור, מנוגדת לרוח הכניעה לרצון אלוהים. קטעים המזכירים גילוח למען המתים משמשים אזהרה לכך שהתירוץ הזה אינו מצדיק את הפרת המצווה בנוגע לשיער ולזקן.

יהודים אורתודוקסים

הבנתם את המצווה

אף שברור שהם מבינים באופן שגוי פרטים מסוימים בנוגע לקיצוץ השיער והזקן, יהודים אורתודוקסים הבינו תמיד, מאז ימי קדם, שהמצווה בויקרא י"ט:27 נפרדת מהחוקים הנוגעים למנהגים פגאניים.

הם שומרים על ההבחנה הזאת, מתוך הכרה בכך שהאיסור משקף עיקרון של קדושה והיבדלות, שאינו קשור לאבל או לטקסים של עבודת אלילים.

ניתוח המונחים בעברית

המילים העבריות המשמשות בפסוק 27, כגון תַּקִּפוּ וכן תַּשְׁחִית, מצביעות על איסור לשנות את מראהו הטבעי של גבר באופן שפוגע בחזות הקדושה שאלוהים מצפה לה מעמו.

אין קשר ישיר למנהגים הפגאניים המתוארים בפסוקים שלפניו או אחריו.

המצווה כעיקרון של קדושה

הטענה שויקרא י"ט:27 קשור לטקסים פגאניים היא שגויה ומוטה. הפסוק הוא חלק ממכלול מצוות המנחות את התנהגותו ואת מראהו של עם ישראל, ותמיד הובן כהוראה בפני עצמה, הנפרדת ממנהגי האבל או מטקסי עבודת האלילים המוזכרים בקטעים אחרים.

הוראת ישוע, במילים ובדוגמה אישית

מי שבאמת הולך אחרי המשיח רואה בחיי המשיח דוגמה לכל דבר. ישוע הבהיר שאם אנחנו אוהבים אותו, נציית לאב ולבן.

זו אינה דרישה לחלשים, אלא למי שעיניהם נשואות למלכות אלוהים ומוכנים לעשות כל מה שנדרש כדי לזכות בחיי נצח — גם אם הדבר מעורר התנגדות מצד חברים, הכנסייה והמשפחה.

מצוות שרוב הנצרות מתעלמת מהן

כמעט כל הנצרות מתעלמת מהמצוות הנוגעות לשיער ולזקן, לציצית, לברית המילה, לשבת ולבשרים אסורים. מי שמסרבים ללכת אחרי הרוב בוודאי יתמודדו עם רדיפות, בדיוק כפי שישוע אמר לנו.

ציות לאלוהים דורש אומץ, אך השכר הוא הנצח.